

הלכות שבת סימן שלו שלח

(יב) ואינו משנה גמות (אגור). ואסור (יג) לכבד הבגדים על ידי מקבדות העשויים מקיסמים, (יד) *שלא (ד) לשמרו קיסמיהם (הגהות אלפסי פ' המצניע): ג (טו) ואין סכין את הנרקע (טז) *ולא מדיחים אותו (יז) אפלו הוא מרצף: ד' אסור (ה) (יח) לצדד (יט) קבית על הארץ, (כ) דנין וכו' ויהי פסיק רישא: * ונדאי והוי פסיק רישא):

שלח דברים האסורים בשבת משום השמעת קול, וכו' ח' סעיפים:

א' השמעת קול (א) בכלי (ב) [ב] שיר אסור, (ב) *אבל להקיש על הדלת וכו' ויצא בזה פשיטא א עירובין ק"ד

באר היטב

(7) לשמרו. וכו' אפלו הם נשברים ליפא אסור דאורייתא, אפי"ה אסור בפסיק רישא, ולפי"ז אסור לכבד אפלו במרצף א"כ בשל תמרים ולא באותם העשויים מענפי אילן, עמ"ש ס"א, מ"א: (ה) לצדד. ולא כרצע התבית וישפך ממנה אלא הנרקע אותה מן הארץ ושופך, דאל"כ

שערי תשובה

[א] שיר. עין בה"ט בענין הפעמונים, ועין בשערי אפרים שער י סעיף ג: (7) לשמרו. וכו' אפלו הם נשברים ליפא אסור דאורייתא, אפי"ה אסור בפסיק רישא, ולפי"ז אסור לכבד אפלו במרצף א"כ בשל תמרים ולא באותם העשויים מענפי אילן, עמ"ש ס"א, מ"א: (ה) לצדד. ולא כרצע התבית וישפך ממנה אלא הנרקע אותה מן הארץ ושופך, דאל"כ

באור הלכה

במרצף. ועין מה שכתבנו לעיל סוף דבור המתחיל ('אסור לכבד') [ויו"ש מחמירין]: * שלא ישמרו קיסמיהם. עין בספר ברייתא פ"ב בשם מהר"י קשטרי"ו ובספר בית מאיר ששם פסקו בזה, וגם בספר מאמר מרדכי מצדד דלאו פסיק רישא הוא, ומכל מקום נראה שאין כדאי להקל בזה, דמתני בעבדא דחל וכו' ומלול באסור שבת, וכמו שכתב בב"ב, עין שם: * ולא מדיחין אותו אפלו הוא מרצף. דע, דבחוסיא ובקרב"ס במא' ע"ד, והביאו הפנ"א אברהם, דאין נופחין את הנרקע בשבת; והשטתו זה משום דאינו מצוי, גם לא אעד פרושו זה וכו', דאם פרושו הוא לנפח בפיו את האבק והצפר מעל גבי קרקע אמאי אסור, ומאי שנא מפכוד דשרי תרמב"ם על-פ"ל פנים ברצופה, ואדרבה, למאן דאסר שם כבוד משום מזיו עפר והוי כחפזא. לשמרו קבא דכפיו לא יזיו עפר ממקומו; גם למאן דאסר שם משום מקצה יתא מטר הקבא, כמבאר בסימן שח סעיף ג [ואין לומר דהביתא יסבר דטל טלול מהעד שמה טלול, דפלקתא דתנאי יש בזה, דאס"כ] אמאי העמיטה תרמב"ם לדינא, ואפלו למאן דאסר שם משום אשווי גמות גבי פן קשה, דלשמרו על-פ"ל פנים ברצופה למאן דשרי ככבוד. ומצינו בפרי מגדים בדבריו הקצרים קמו תרוץ לזה, והוא, דלפי שהכבוד הוא צורך שבת, סבירא לה לתרמב"ם דהקלו ברצופה, מה שאין כן בזה, וכמו שבאר המגיד וכו' תרמב"ם שפחמיר לענין הדחה. ועוד יש לומר, דכל אלו הדברים היו צורך מרצף וכדומה שצריך ליפוי הנרקע, ולכן חשינו שבווא גמות אשווי במתכונ באיני רצופה, וזוהי גם כן רצופה; דרקע בקרקע מחליץ, כדאימא בגמרא, והוא נראה גבי נפיקה מיני נמי כפי האי גווא ונאף דברבנו ירמיהם נחב האי דינא דאין סכין ומירוחין גבי ביתא, אפשר גם הוא מיר לענין רחיצה וכו' ומה שצריך ליפוי הנרקע, וכו' והוא במענה הדחתה היא צורך רחיצה הנרקע, אבל לעולם אם צריך לכבד הבית [למאן דשרי] אין לו מקבדות מטר לו לנפח בפיו את האבק והצפר, ואדרבה לכאורה נראה דהוה דין לא גרע מברוב דשרי הנקרא כמקצת ואפלו באינה מרצפת, משום דלאו פסיק רישא הוא לאשווי גמות, והכי נמי פי האי גווא. ואפשר עוד, דאפלו לנפח בכלי באור גמ"ש שרי, ואפלו למאן דמפקע על התנא דגנף-אנו מודה הקב דשרי: * אבל להקיש על הדלת וכו'. ובבאור הגר"א כתב דהעקר בזה נדעת

דהא צריך לזה שרית אלונית במים כפודע, ויש בזה משום כבוס: ד' (יח) לצדד. והינו (יג) שהוא מצדד ע"ד שמעמד בקרקע יפה על ידי הצדד: (יט) קבית על הארץ. והינו קבית מלאה, (יד) וכן לא ירצע התבית וישפך ממנה, אלא מגביה מן הארץ ושופך, שאם לא-כן יחפיר מן הארץ כדאי. ואף ששקלול הוא, וגם מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, וגם חופר כלאחר-יד הוא, אף-על-פי-כן אסור מדבריו סופרים: (כ) דנין וכו' והוי פסיק רישא. ורצף לומר, דעל-ידי (כו) הצדד גופא נעשה הנרקע חלקה בלא גמות. (טו) אבל מתוספות שם משמע דלא הוי פסיק רישא, אלא דאסור משעם שפא ישפח וכו' והשוות גמות במתכונ כדי שיהא נוח לו הצדד. והנה אם מטר לצדד על-גבי קרקע מרצפת, התוספת-שבת כתב דמטר אפלו לרעת השלחן-ערוך דסבירא לה דהוי פסיק רישא, לא נזרו בזה במרצפת, עין שם, (יז) והפריי מגדים בריש הסימן מצדד התחמיר, ועין שם במשפחות זקב אות ג מה שכתב עוד בזה. ודע, דכל הסימן הזה לאו דוקא לענין שבת, (יח) שהוא הדין לענין יום-טוב (מביצה כ"ב ע"ב), ויש שנקלל בזה: א' (א) בכלי שיר. (ב) לאו דוקא בכלי-שיר אלא אף ביד, כגון להכות פה אל פה היבא שהוא דרך שמתה ושרי, אסור, כמו שכתוב בסימן שלח סעיף ג, משעם שפא יתקן כלי-שירי) ומה דאסור בסעיף ד להכות פה אל פה היבא ששומר הפרות כדי להבריח העופות (ג) אף שהוא אינו דרך שיר, התם משעם שפא יתקן צרור וזקן לרשות-הרבים כלי-שירי (ה) והברייתא, ודבר-פשוט שם. ואם ירצה להכות פה אל פה כדי לשמח התינוק ולהשמתיקו, יראה לעשות זה בלאחר יד דשרי, וכמו שכתב שם. (ז) ואם נותן מים בכלי מלא וקבצים להשיר לתוך כלי-ממתכות כדי להשמיץ קול נעים על-ידי הנטיפה, אסור, דזה הוי גמ"ש ככלי-שירי, ולחלוקה כדי להרדימו שיישן שרי. אלא משיב בוחק כדי שיקיץ את הבהמה משנתו, שרי, דלא הוי ככלי-שיר כיון שאין עושה בנעימה ובנחת. דקול בזה ארובה היה מרדימו יותר, אלא עושהו בוחק כדי שייקץ על-ידי הקול ועל-פי שרי: (ב) אבל להקיש וכו'. ורצה לומר, אף שפנתו להשמיץ קול כדי שיפתחו לו מטר, (ד) ואפלו אם מקיש בכלי, כיון

תרגום: 1 מברשת רפה. לכתחלה: (ט) ואינו לעיל רק במבבדת של תמרה שהם נכפפים ואינם משתברין [שה"ג]: (י) הוה אף שהוא גמ"ש פסיק רישא דלא ניתא לה, מפל מקום לכתחלה אין כדאי, וכמו בגורר פלים גדולים ביותר על-גבי קרקע, דגם שם אם יתהוה חרין הוא מקלקל את הבית על-ידי הגמות והוא פסיק רישא דלא ניתא לה, ואפלו הכי אסור לכתחלה, וכביל כסעיה א במשנה ברידה: (א) מאיר פרק מירד, ועין פרק תמיד ושחט במשנה וירושלמי: (ב) מגן אברהם בשם הגמ"ש: (ג) אחרונים: (ד) מגן אברהם בשם בה"ג: (טו) רש"י פרק הבונה ותוספת-שבת: (טז) הגר"א, וישמעע מנה דנטה לדבריהם, והשעם, משום לשנא דגמרא דקאמר דלמא וכו', ועין בארברך נתגאל מה שמתין בזה בדוח: (יז) ומסתברא דאם כל פתי העיר מרצפים אין להחמיר בזה: (ח) מגן אברהם: (ט) פריי מגדים: (א) גמרא: (ז) דלא אסר בתנאי אלא

הִלְכוֹת שְׁפָת סִימָן שְׁלוֹ שְׁלַח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

אף-על-פי שֶׁכְּבוֹד הַשְּׁלָחִין מְתָר מְצַד עֲצָמוֹ²³.

26) והדחת השיש שבמטבח או האסלה שבשירותים, אף שמחוברים הם לקרקע, דעת הגר"ם קרליץ (ארחות שבת ח"א פ"ח הע' פ) שאין בהם איסור הדחת קרקע, וכן כתב הגר"ש וואזנר (שם בירורי הלכות עמ' תקצו אות ו). וראה מה שכתבנו עוד לעיל (סי' שיג ס"ק נה).

ומים שנשפכו על הרצפה, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' כז) שמוותר לגורפם על ידי מגב [שאינו בו חשש שחיתה], שלא נאסרה אלא נתינת מים על מנת להדיח בהם את הבית. וכן דעת הגר"ם קרליץ (חוט שני ח"א פ"א עמ' צז), והוסיף, שכל זה כשמעביר את המים למקום הניקיון דרך מקום צר, אבל להעבירם דרך מקום רחב אסור, משום שבאופן זה נראה הדבר כהדחה, וסיים שהכל לפי הענין.

ואם התלככה הרצפה במקום מטיים, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ג תשובה ח) שמוותר לשפוך מים על אותו מקום ולהוציאם במגב, ואין זה נחשב כהדחה כלל, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' כז) שאפשר שמוותר. מאידך, דעת הגר"ם קרליץ (שם) שאם יש על הרצפה גרף של רעי וכדו', אסור לשפוך שם מים כדי לנקות את הרצפה משום שנחשב הדבר כהדחה, אך מ"מ מותר לשפוך שם מים כדי לבטל את היח הרע, ואין זה נחשב כהדחה.

[משנ"ב ס"ק יז]

משום דְּכְבוֹד הוּא יוֹתֵר דְּבָר נְחוּץ מְהֻדָּה²⁷.

27) ולפי זה, אם רצפת הבית מלוכלכת מאד, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ג תשובה ח) שאפשר להדיחה לכתחילה, בצירוף דעת הסוברים שמוותר להדיח את הרצפה כשכל בתי העיר מרוצפים, והוסיף שהוא הדין בבתי חולים שהנקיין נחוץ בהם מאד.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' עה) כתב, שלדעת הרמ"א לא התירו כיבוד או הדחה אפילו במקום צורך גדול ואפילו בקרקע מרוצפת, וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק טז).

סִימָן שְׁלַח

דְּבָרִים הָאֲסוּרִים בְּשֶׁפֶת מְשׁוּם הַשְּׁמַעַת קוֹל

[משנ"ב ס"ק א]

מְשַׁעַם שְׁמָא יִתְקַן כְּלִי-שִׁיר¹ וכו', דְּזֶה הֵי גַם-כֵּן כְּלִי-שִׁיר².

1) ובזמנינו שאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר, כתב בביה"ל לקמן (סי' שלט ס"ג ד"ה להקל) שאף שממחמת זה נהגו להקל למחוא כפים, מ"מ אסור לנגן בכלי שיר [ונבשונה הלכות (ס"ה) כתב על פי המשגיב לקמן (סי' שלט ס"ק ח-ו) שדוקא בשמחת תורה מותר למחוא כף ולרקוד בשעה שאומרים קלוטין לתורה ומשום כבוד התורה, אבל בשאר שמחה של מצוה אסור לרקוד ולתפוח, ומ"מ הנוהגים להקל בזה אין למחות בידם, אבל שלא במקום מצוה אין כדאי להניח המנגן].

2) ולהשמיע קול שיר בשבת על ידי גרמא, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סוף סי' ט) שמדברי הפוסקים נראה שאסור, שמא יחשדהו שעובר על איסור השמעת קול, ולכן לענין שען המשמיע קול שיר, לא התירו לכוונו שיצלצל בשבת אלא משום שהכל יודעים שהדרך היא לעשות כן מערב שבת [עוד בדיני שען בשבת ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק יד)]. והשמעת קול שלא בכלי שיר, שאיסורה רק משום 'עובדין דחול', צידד הגר"ש אויערבך (שם) שמוותרת על ידי גרמא.

23) וכן לענין האיסור לשחק באגוזים וכדו' על גבי הקרקע שמא יבא להשוות גומות, כתב הרמ"א לקמן (סי' שלח ס"ה) שלשחק על גבי שולחן או על גבי מחצלת מותר, וביאר המשגיב שם (ס"ק כ) שדוקא בקרקע מרוצפת אסור גזירה שמא ישחק על גבי קרקע שאינה מרוצפת, שכיון ששניהם מין קרקע יבואו אנשים לטעות ולהשוותם, אבל שולחן וכדו' שהוא מין אחר, לא יבואו אנשים לטעות בו ולהשוותו לקרקע. וכן לענין שפשוף רוק הנמצא על גבי הקרקע, כתב המשגיב לעיל (סי' שטז) ס"ק מט) שגם לטוברים שגזרו קרקע מרוצפת משום קרקע שאינה מרוצפת, מ"מ ברוק הנמצא על גבי ספסל מותר, שאין גזירה זו שייכת בספסל.

ושטיח המחובר לרצפה על ידי דבק וכדו', כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' לט ס"ק ב) שדינו כקרקע מרוצפת.

ולגרוף את האבוס של הבהמות מהלכלוך שבו כדי שלא יקרוץ הבהמות במאכלן, כתב השו"ע לעיל (סי' שכד סט"ו) שאסור אפילו באבוס של כלי, שמא יגרוף אבוס של קרקע ויבא להשוות בה גומות. וביאר המשגיב שם (ס"ק מ), שכיון שהדרך באבוס של קרקע להשוות את הגומות כדי שמאכל הבהמות לא יפול לתוכן, משום כך גזרו שלא לעשות כן אפילו באבוס של כלי.

[משנ"ב ס"ק יז]

ולפי זה הוא הדין שְׁאָסוּר לְכַבֵּד הַבֵּית²⁴ וכו', דְּהֵינּי כְּמוֹ סוֹתֵר כְּלִי²⁵.

24) ולענין טלטול מטאטא העשוי קש, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' א) שמסתבר שמוותר לטלטלו אפילו מחמה לצל, ואינו נחשב ככלי שמלאכתו לאיסור, שהרי מבואר בביה"ל (ד"ה ויש) שהמיקל לטאטא במטאטא ששערותיו קשות אין למחות בידו, והכלל הוא שדבר שאסור להשתמש בו מחמת חומרא בלבד, מותר לטלטלו אפילו מחמה לצל.

25) וכן לשבור קיסם שיניים, דעת הגר"ם פ שינברג (חידושי בתרא) שאף על פי שראוי הוא לתשמישו גם כשהוא שבור, מ"מ אסור לעשות כן משום סתירת כלי, וכפי המבואר כאן לענין קסמי המכבדות, שהרי גם קסמים אלו ראוים לתשמישם אף כשהם שבורים, ואף על פי כן אסור לשברם משום סתירת כלי.

ולענין סירוק פאה נכרית בשבת, שמצוי ששערות נתלשות במהלך הסירוק, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פ"ד הע' קכג) שלדעת הרמ"א שאסור לכבד את הבגדים על ידי מכבדות ששערותיהן קשות משום סתירת כלי, הוא הדין שאסור לטרק פאה נכרית, כיון שנתלשות שערות והרי זה סתירת כלי, ולדעת המתירים לכבד את הבגדים במכבדות אלו [ראה בביה"ל ד"ה שלא], מותר אף לטרק פאה נכרית. אמנם למעשה כתב (ח"ג שם), שאפשר שסירוק פאה נכרית אסור לכל הדעות, שיתכן שהוצאת שערות [ובלשות וכדו'] מהפאה נחשבת יפוי הפאה ותיקונה ולא קלקול.

והחזו"א כתב (או"ח סי' נ ס"ק ה) שאין בתלישת קיסמים מהמכבדות משום סתירת כלי, כיון שכל צורת הכלי קיימת, ואין הדבר אסור אלא משום זילזול בכבוד השבת (כמבואר בביה"ל (ד"ה שלא)).

[משנ"ב ס"ק טז]

לֹא מְדַחֵין אוֹתוֹ²⁶.